

KULTURA

Restauriran film "Šeki snima, pazi se!", "najgore ostvarenje jugoslavenske kinematografije"

TRASH KLASIK U BLISTAVOM IZDANJU

"Šeki" je stekao reputaciju "nevjerojatnog" ostvarenja koje morate vidjeti da biste se uvjerali da je uopće napravljeno. Na revijama "trash" filmova kako u Zagrebu, tako i u Beogradu, to je djelo uvijek izazivalo pažnju, pogotovo kao satira na modernističke filmske pravce

PIŠE: NENAD POLIMAC

Šeki snima, pazi se! (1962.) nije nepoznat naslov iz bivše jugoslavenske kinematografije. Uostalom, neko je vrijeme smatran njezinim najgorim ostvarenjem, a njegov redatelj Marijan Vajda isključen je iz Udruženja filmskih umjetnika Srbije. Poanta je bila da njegov rad ne zadovoljava profesionalne standarde te strukovne grupacije, no bilo je u puno dvojbi. Kao prvo, "Šeki" je pao kao žrtva obračuna s komercijalnim tenden-

cijama tadašnjeg jugoslavenskog filma, a njegovim progoniteljima pogodovala je činjenica što je slabo prošao u kinima, usprkos tome što su u njemu nastupali razmjerno popularni komičari (Fahro Konjodžić, Pavle Minčić, Aleksandar Stojković, estradne zvijezde Lola Novaković, Tereza Kesovija, 4 M, Duo Hani s još mladom Zdenkom Kovačiček, Zvonko Špišić) i jedna nogometna legenda (Dragoslav Sekularac iz beogradske Crvene zvezde).

Skromna TV komedija

Rekli su: "Film mora da je slab kad mu sva ta imena nisu pomogla", a osim toga, po sličnom obrascu dvije godine ranije snimljena je glazbeno-humoristična revija "Ljubav i moda", koja je samo u zagrebačkim kinima skupila 100 tisuća gledatelja, a dodatni adut bio je to što je bila u boji. U njoj su, istina, glumila dva

najpopularnija jugoslavenska komičara, Mija Aleksić i Miodrag Petrović Čkalja, pjevali su Ivo Robić i Gabi Novak, tu se afirmirala i Beba Lončar, a produkcija je bila dosta raskošna. Sve su to bili aduti koje "Šeki" nije imao. U odnosu na "Ljubav i modu" doimao se kao skromna televizijska komedija, što objašnjava nezainteresiranost gledatelja. Osim toga, bilo je komentatora koji su upozoravali da glavni krivac za "Šekijev" krah nije Vajda, inače ugledan redatelj namjenskih i reklamnih filmova čija je prva cjelovečernja komedija "Zajednički stan" (1960.) skupila preko pola milijuna gledatelja u jugoslavenskim kinima, nego scenarist Dragutin Dobričanin, poznat po sklonosti "tezgarenju". On je napisao i "Zajednički stan", ali taj je film imao subverzivnu društvenu oštrinu, bavio se nestašicom stanova u tadašnjoj Jugoslaviji, dok je "Šeki"

bio benigan. Njemu su se na meti našli naivci koji pokušavaju snimati filmove bez novca i oslanjaju se na lokalne obrtnike. Ismijavalo se i kritičare koji svakojakoj gluposti daju nagradu samo zato što traži novi umjetnički izraz te još ponešto. Vajdu je to sve skupa jako pogodilo, neko vrijeme je bio persona non grata, a kad mu sina nisu primili na beogradsku ni na zagrebačku filmsku akademiju, preselio se s obitelji u Beč i redovito režirao u Austriji i zapadnoj Njemačkoj, uglavnom niškobudžetne eksploatacijske filmove. Jedan od njih, "Moskito, oskrvničeli", i danas uživa kulturnu reputaciju, a njegov sin Marijan David Vajda bio je profesor na minhenskoj filmskoj akademiji.

Rubni žanrovski filmovi

U međuvremenu se puno toga promijenilo. Još su samo na Televiziji

Zagreb redovito posuđivali kopiju "Šekija" i emitirali njegove glazbene brojeve (pogotovo onaj u kojem 4 M izvodi modernu obradu "Kad ja podoh na Bembašu") u svojim zabavnim emisijama. Svidalo im se što su neosporno dobro režirani, a osamdesetih i devedesetih su nove generacije kritičara razvile poseban sluh za rubne žanrovске filmove. Nazivali su ih "trash", ali ne pogrдно. Prije je bilo pohvalno čim se netko u državnoj kinematografiji usudio sprdati s općeprihvaćenim vrijednostima, mora da je to imalo posebnih vrлина.

Osim toga, "Šeki" je bio svojevrsni "bastard". Vajda je bio iz Zagreba, teta mu je bila fotografkinja Antonija Kulčar-Vajda koja je imala glasoviti Foto Tonka u Illici 8 i ponosila se titulom "kraljevskog dvorskog fotografa". I njezin nećak se zanimao za fotografiju, a kad je poslije rata beogradski Zastava film raspisao natje-

"ŠEKI" JE PAO KAO ŽRTVA OBRACUNA S KOMERCIJALNIM TENDENCIJAMA TADAŠNJEG JUGOSLAVENSKOG FILMA. A UZ TO JE I SLABO PROŠAO U KINIMA

U filmu su nastupili Fahro Konjodžić, Pavle Minčić, Aleksandar Stojković, estradne zvijezde Lola Novaković, Tereza Kesovija, 4 M, Duo Hani, Zdenka Kovačiček, Zvonko Špišić i nogometaš Dragoslav Sekularac

čaj za mlade filmaše, on se prijavio i bio primljen. Iako se u Zastava filmu nije dugo zadržao, otad je uglavnom radio u Beogradu. Za svoje namjenske filmove dobivao je i međunarodne nagrade, poznat po tome što radi brzo i kvalitetno, bio je obasipan ponudama, no uspjeh "Zajedničkog stana" donekle mu je poremetio kriterije. Kad je beogradski Avala film od njega naručio ekranizaciju kazališnog komada Koste Trifkovića "Izbiračica", i to u boji, Vajda je zadatak shvatio doslovno i odabrao glumce koji su nastupali i u predstavi, ali nisu bili fotogenični. Film je prošao slabo, već se tada proširio glas da se Vajda baš ne snalazi u dugim igranim filmovima, no on je napravio "Izbiračicu" točno po željama naručitelja. Posebnost "Šekija", njegovog trećeg dugog filma, je u tome što su Dobričaninov scenarij odbile sva beogradske filmske kompanije, ali ga je zato prihvatio zagrebački Jadran film, koji uopće nije imao iskustva u takvoj vrsti parodija, u to vrijeme iznimno popularnih na televiziji. Štoviše, film je sniman između Beograda i Zagreba, nastojalo se uštedjeti na lokacijama, pa su vjerojatno sve scene u kojima se pojavljuje tobožnja filmska ekipa realizirane u Beogradu, a glazbeni brojevi s hrvatskim pjevačima u Zagrebu.

Zvijezda revija

Bilo je to posve dovoljno da "Šeki" poslije stekne reputaciju "nevjerojatnog" ostvarenja koje morate vidjeti da biste se uvjerali da je uopće napravljeno. Zaredalo je nekoliko revija "trash" filmova kako u Zagrebu, tako i u Beogradu, "Šeki" je uvijek izazivalo pažnju, pogotovo kao satira na modernističke filmske pravce. Recimo, prikazivao sam ga i u Ljetnoj filmskoj školi (ne sjećam se više je li to bilo u Varaždinu ili Čakovcu), no prisutni su prigovarali kvaliteti filmske kopije jer je prošla mnoga provincijska kina, što se razgovijetno vidjelo i čulo po brojnim oštećenjima na slici i u tonu. Carmen Lhotka, voditeljica Hrvatske kinoteke preko koje smo dobili kopiju, objasnila nam je da se filmovi restauriraju određenim redoslijedom. Prednost imaju oni koji predstavljaju nezaobilazne vrijednosti domaće kinematografije (iako to uvijek nije bio slučaj, inače "Deveti krug" Franceta Stiglica, nominiran 1961. za Oscara i prikazan u službenom programu kanskog festivala, ne bi čekao sve donedavno na reprezentativno filmsko ruho), a film Marijana Vajde još nije na rasporedu za potrebnu obradu.

Srećom, došlo je do važnog zaočreka. Sredstvima Ministarstva kulture nabavljeni su uređaji za digitalizaciju filmova, kako za Hrvatsku kinoteku, tako i za Hrvatsku radioteleviziju, tako da će taj postupak, koji je u međuvremenu gotovo zamro (uz iznimku "Devetog kruga"), opet zaživjeti. "Šeki" je digitaliziran uz podršku studija Ater i Klik, koji je radio na mnogim dosadašnjim restauracijama, a posao je obavljen sjajno. Premijera kopije bila je u srijedu navečer u Kinoteci u Kordunskoj 1, a bilo je ispunjeno gotovo pola dvorane, što je izvrsno. S prisutnima se mogla napraviti i prigodna videoreportaza jer su reakcije današnjih generacija na film star 60 godina u pravilu itekako zanimljive. No, i ovako Hrvatska kinoteka pri Hrvatskoj državnom arhivu može biti ponosna na to da "Šeki" u ovako blistavom izdanju sada izgleda impresivno. Dobio je i neka dodatna značenja i jedva čekamo da ga vidimo još koji put na nekoj od ovakvih prigodnih projekcija. □

Kulturama

PAVIĆA KNEŽEVIĆ BELAN

Nesredene i poročne, one su nove TV pustolovke

U tu kategoriju pripada i lik Cassie Bowden iz serije "Stjuardesa", na čijoj smo polovici druge sezone. Kaley Cuoco i dalje briljira

One su uglavnom u tri-desetim godinama, nezrele i potpuno nesredene - i profesionalno i emocionalno. Promiskuitetne su, sklone alkoholu i drogama, često generiraju probleme. I kao takve su idealne televizijske pustolovke. Kao da su ovakvi ženski likovi zasjeli na pozicije koje su nekad zauzimali tipovi iz "Mamurluka" ili, pak, Mel Gibson iz najranije faze "Smrtonosnog oružja". U ovako opisanu nišu upada Nadia Vulvokov (Natasha Lyonne) iz "Russsian Doll", Camile Preaker (Amy Adams) iz "Ostarih predmeta", Arabella (Michaela Coel) iz "Mogu te uništiti" i sada, trenutno najaktualnija, Cassie Bowden (Kaley Cuoco) u drugoj sezoni serije "Stjuardesa", čije smo prve četiri epizode upravo pogledali na HBO-u Max. A Cassie Bowden gotovo da je najgora od svih. Ona i Nadia Vulvokov tu su negdje. Čak u drugoj sezoni oba lika dijele neke motive. I dok dizajnerica Nadia putuje kroz vrijeme i proživljava živote svoje majke i bake da bi na kraju sama sebe rodila, Cassie, ovaj put trijezna i izbjegla iz New Yorka u L.A. u potrazi za smirenijim životom, u svojoj novoj pustolovini agentice CIA-e neprestano je u komunikaciji s različitim alternacijama same sebe - onom starom Cassie, seksi odjevenom, s hladnim martinijem u ruci i uvijek spremnom na neku nepodopštinu, ali i s depresivnom Cassie, pomerenom s neredom vlastitog života.

"Stjuardesa" - prva serija u kojoj smo vidjeli Kaley Cuoco u drugačijoj ulozi od one u "Teoriji velikog praska" - bila je hit 2020. godine. Zamisljena kao limitirana serija od samo jedne sezone, zbog velike popularnosti doživjela je i svoje drugo izdanje. Razlog uspjeha ove zabavne krimi-serije uvelike leži u glavnoj glumici - Kaley Cuoco se kao riba u vodi snašla glumeći razuzdanu stjuardesu koja se jedno jutro u hotelu budi kraj mrtvog, točnije zaklanog ljubavnika.

Srećom, došlo je do važnog zaočreka. Sredstvima Ministarstva kulture nabavljeni su uređaji za digitalizaciju filmova, kako za Hrvatsku kinoteku, tako i za Hrvatsku radioteleviziju, tako da će taj postupak, koji je u međuvremenu gotovo zamro (uz iznimku "Devetog kruga"), opet zaživjeti. "Šeki" je digitaliziran uz podršku studija Ater i Klik, koji je radio na mnogim dosadašnjim restauracijama, a posao je obavljen sjajno. Premijera kopije bila je u srijedu navečer u Kinoteci u Kordunskoj 1, a bilo je ispunjeno gotovo pola dvorane, što je izvrsno. S prisutnima se mogla napraviti i prigodna videoreportaza jer su reakcije današnjih generacija na film star 60 godina u pravilu itekako zanimljive. No, i ovako Hrvatska kinoteka pri Hrvatskoj državnom arhivu može biti ponosna na to da "Šeki" u ovako blistavom izdanju sada izgleda impresivno. Dobio je i neka dodatna značenja i jedva čekamo da ga vidimo još koji put na nekoj od ovakvih prigodnih projekcija. □

Dobra Cassie u razgovoru s lošom Cassie u drugoj sezoni "Stjuardese"

Idem 1:

Vernon Suboteks 1

Uprizorenje romana Virginia Despentes u režiji Thomasa Ostermeiera i izvedbi berlinske Schaubühne bilo je veliko razočaranje. Priča o propalom pariškom DJ-u i vlasniku prodavaonica ploča prepričavala se na sceni, u romanu brutalno točno opisani likovi suvremenog gradskog života na pozornici su svedeni na klišeje, a dosadu izvedbe nije mogao ublažiti ni odličan rock-bend. Šteta. Očekivali smo mnogo.

Idem 2:

Don Juan se vraća iz rata

Ispitna predstava Kreše Dolencića s njegovom glumačkom diplomskom klasom sa zagrebačke Akademije dramske umjetnosti impresionirala je sve gledatelje. Vidjeli smo izuzetne mlade glumce - Marina Stevića, Filipa Lugačića, Lanu Ujević, Emu Šunde, Koranu Ugrinu i Laru Nekić - za koje se nadamo da će dobiti priliku da ih vidi i šira publika. A Dolencić je ispitne predstave sada su već legendarno dobre. Bravo, profesore!

Čitam:

Édouard Louis: Borbe i

metamorfoze jedne žene

Mladi francuski pisac dokumentaristički iznosi priču svoje majke kako bi transformirao i sebe i nju. Mala knjižica velikog naboja.